

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

Quomodo mutantur plantæ, vt ex vna in alteram formam abeant. Cap. II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

Hyphear, & polypodium generari.

Variæ enim nascuntur herbæ, vt hyphear, & stelis, quæ in abiete, pinu, & alijs nascuntur: ijs enim locis humor quidam phlegmaticus, & pituitosus putrescit, qui ex abundantia, in extrinsecam ramorum, & caudicis superficiem se induit, ibique nactus putredinem aliquam corticis, & à Sole concalescentem, facile in eiusmodi herbas abit.

Quomodo mutantur plantæ, vt ex vna in alteram formam abeant. CAP. II.

MIRACULA efficere nil aliud putamus, quam rem vnâ in alteram vertere, vel aliqua, quæ contra naturæ normam videantur, efficere: proinde præcepta trademus, id quomodo facere possimus. Possimus negligentia, vel cultus mangonio plantas à sua natura desciscant, & in aliud genus permeent, cogere, non solum vt sapore, colore, magnitudine, & forma degenerent, quod facile eueniet, si neglectis cultum adhibueris, aut culta neglexeris. Præterea vnaquæque planta suos habet sationis modos, alia enim semine, aut trunco, vel radice, auulsione, vel surculo feritur: vnde si quæ radicibus plantatur, semine serueris, aut quæ semine seruetur, surculo, vel trunco pangas, diuersa quidem ab his, quæ vsitato modo proditura erat, nascentur, authore Theophrasto. Sic etiam situm, coelum, & terram permutando, omnia peruertes, & fiet vt nata arbor figuram & faciem, & alienam arborem mentiatur: quæ omnia rusticorum libris clara sunt: quorum aliqua afferemus exempla. Si vis

Vitis alba vt nigra, & nigra alba euadat,

Semen albæ vitis vrbane serito, & nigra & siluestris nascetur, & si nigræ, albæ, vt docuit Theophrastus: nam certo scimus vitem semine non feri, sed radicibus, crada & surculo genuina est eius satio: vnde si diuersa feceris ex eo, quod debitum est fieri, diuersum quoque nascatur necesse est. Eodem modo

Ficus alba nigra euadat.

Quippe

Quippe cum è grano ficario nullū penitus genū pro-
creatur, sed caprificus tantum, aut ficus siluestris, colore
etiam sæpenuero discrepans, ex nigra candida, & ex
candida nigra gignitur, ex vite quoq; nobili, ignobilis,
& sæpe diuersa exit genere, nonaunquam nil penitus
urbanum, sed planè siluestre promit. Et

Laurus & myrtus rubra fiunt nigra,
nec colorem quidem seruare possunt, nam & ipsa quo-
que degenerant, vt in Antandro prouenisse refert idem.
Myrtus enim non semine, sed talea, & alijs modis scri-
tur, & laurus auulsione, vt aliquam secum radice par-
tem habeat, vt diximus in Agricultura. Sic etiam

*Amygdala & punica dulcia in amaras, & aci-
da mutantur.*

Ex acinis enim mali punici glaucis vilia exeunt, & ex
enucleatis dura, & plerunq; acida. Amygdala quoq; de-
generat, tum sapore, tum quod dura ex molli reddatur,
ideo adultam inferere, aut plantam sæpius transferre
præcipiunt. Quercus quoq; deterior exit, itaq; quū ple-
rique ea, quæ in Epyro nascitur, seruissent, nullo pacto
prouenire similis potuit. Nascitur quoq; ex nucleo oleæ
siluestris olea, plerunq; quoq; cupressum ex foemina
marem prouenire affirmant: & tandē nil penitus urba-
num, sed planè siluestre prouenit, & adeo quandoq; vti
fructum perficere minime queat. Ait Varro quod

*Brassica mutatur in rapum, & rapum in
brassicam,*

Tantum vetus semen valet in quibusdam, vt naturam
com mutet: nam ex semine brassicæ veteris sato, nasci ait
rapum, & contra ex rapis brassicam. Paratu & opera

*Typha & Zea vertuntur in triticum, &
è contra,*

Idq; eueniet si pista ferantur, idq; non protinus, sed an-
no tertio, ex Theophrasto. Plinius scribit, post duos an-
nos siligo mutatur in triticum. Sic semina omnia, ne-
gligentia, vel cœlo & solo repugnantibus, in vitia, &
præuaricationes abeunt. Virgilius:

Vidi lecta diu, & multo spectata labore

Degenerare tamen: ni vis humana quotannis

Maxima quaq; manu legeret, sic omnia fatis

In pesu ruere, ac retro sublapsa referri.

Galeni pater in senili ætate rei rusticæ studiosior, diligentem impendit operam, vt certior fieri posset, si frugum pestes suopte ingenio nascerentur, an seminibus illarum in alias species degeneratibus: quare triticum, hordeumq; sincerum, omniumq; no repurgatum seminio terræ mandauit, quumque permultum lolij in tritico, in hordeo paxillum prodijse cerneret, in alijs quoq; frumentaceis idem fecit periculum, comperitq; tandem in lente durum, rotundumq; aracum, securidacamq; herbam degeneratione quadam innascenti. Nisi cultura coerceatur

Sisymbrium in mentam vertitur.

Quamobrem sæpius transferri oportet, ne id eueniat, dicit Theophrastus. Fit enim quum quis non excolit, neq; curam adhibet, vt radices amplius deducantur, & superna pars debilior effecta odoris vehementiam remittit, relinquitur odor imbecillis, qui ad mentam accedit. Ego quum semine mentam suo seuissem, in nepetam versa est, scilicet odore, forma autem menta remansit. Authore Martiale

Basilicum in serpillum languescit.

Si vehementi Soli exponatur, & modo purpureos, modo candidos, modo roseos pariet flores, & non solum in serpillum, sed in sisymbrium degenerabit. Sic & cassia ramulos in cinnamomum transmutari tradidit Galenus. Sic

*Garyophylli, rosa, viola & leucoia purpurea in
alba mutantur*

Ætate & neglectu: nam refert Theophrastus, viola, leucoia, & rose si negligantur, tertio anno albescunt, & nos conspicue in his omnibus vidimus. Sed id non solum vbi naturarum germanitas præstat, vt vna stirps in alteram se vertat, & in totum a suo genere discedat.

Quer-

Quercum in vitem mutari.

Refert Albertus, si res tam vera, quam mira, sed fides penes eum sit: narrat enim siluas quernas, vel fagineas incisas in arbores myricas, & tremiscas dictas transisse, quæ ignobiliores sunt, & in terra Alumnia ramuli quercini si terræ panguntur, transmutari in vites, bonum vinum ferentes. & aliquando præcisas arbores veteres in vineas degenerare, sed quod non ex manentibus quercinis furculis nascuntur vites, sed ijs putrescentibus cum natura terræ mistis, abeant in vitis naturam.

Fructus è diuersis compositus quomodo fiat.

C A P. III.

QVEMADMODVM animalia diuersa in vnum coitum miscbamus, sic nunc insitione, quæ coitus in plantis est, varios in vnum fructus componemus: quod alijs quoque fieri modis non abnegamus. Ad id insitionem satis laudamus, lōge secus laudaturi posthac, mutuo postquam diuersorum complexu, indissolubilem vnum efficiamus nexum, mirandique præbeant rationem. Et si insitiones laboriosas & impossibiles aliquis existimabit: sit effectus laboris leuamen, & fere impossibiles insitiones solerti emendabit cura. Necte ab eo rudis agricolæ, & inscij artificis dimoueat dicta, quod demonstrat experientia, & animo obuolue quæ à præcis memoriam prodita sint, vti ficum platano, & moro inferi, & morum castanæ, terebintho, & albæ populo, inde alba nasci mora, castaneas nuca, & quercui, punicam varijs gaudere adulterijs, & omnibus inmisceri, lætari cerasum terebintho: & ne longiori oratione legentes fatigemus, tandem omne genus furculi omnibus arboribus inferi posse autumauit Columella. Hinc omnis fructuum compositio, hinc omnis eorum adoptatio, hinc insueti proueniunt fructus. Virgilius:

Mirataq; nouas frondes, & non sua poma.

Et Palladius:

*Sub thalami specie felices iungere siluas,
Vt soboli mistus crescat viring, decor.*

G 5